

בס"ד

רבנו נחמן מברסלב

פירושים על פרשת השבוע

משפטי החיים

רבנו נחמן מברסלב

פירושים על פרשת "משפטים"

וכי ינצו אנשים יחדו

(שמות כא, כב)

על-ידי המחלקת שיש בעולם, על-ידי-זה נעשין מפרסמים קדם זמנם. הינו, פי בשאחד נכנס בעבודת-השם, הוא צריך לשהות ולהתמקמה עד שיתפרסם בעולם; ועל-ידי פגם המחלקת נתפרסם קדם זמנו, ועל-ידי-זה הם גורמים הזק והפסד להאיש הזה, שנעשה מפרסם קדם זמנו, או גם להדרך לעבודת השם, שהיה זה רוצה לגלות בעולם, ואזי גורמין מיתה לבעלי המחלקת. ולפעמים, שאין הפגם גדול כל-כך, אזי גורמין עניות. וזה הפוד מבאר בתורה בפסוק (שמות כא): וכי ינצו אנשים יחדו ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו'. כי בשמתחיל לכנס לאיזה דרך, הוא בחינת הריון, וצריך להתעלם שם בבחינת עבור, כי עדין לא נתגלה זה הדרך בעולם, רק הוא נכנס לשם לגלותו, ואזי הוא בחינת הריון, בבחינת (משלי ד): בדרך חכמה הריתיך, בחינת הריון, וצריך לשהות שם ולהתמקמה, לחם עצמו שם כמו עבר במעי אמו, עד שיגיע הזמן שיצא לאויר העולם, לגלות זה הדרך בעולם, וכשיוצא קדם זמנו, זה בחינת נפל. ופגם זה נעשה על-ידי מחלקת כנ"ל. וזה בחינות: וכי ינצו אנשים יחדו – הינו מחלקת, על-ידי-זה: ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה – הינו בחינת המפרסמים שנעשין קדם זמנם, שהם בבחינות נפלים כנ"ל. וענשם מיתה או עני, לפי הפגם כנ"ל. וזה: אם לא יהיה אסון – פרש רש"י: באשה. הינו, שלא יפסידו ויקלקלו את הדרך חכמה בעצמו, שהוא בחינות אשה הרה כנ"ל, רק יפסידו הנפלים, דהינו האנשים בעצמן, שנתפרסמו ויצאו בעולם קדם זמנם. כי כמו שבאשה הרה, בשונגפין אותה עד שמפלת נפלים, יש שתי בחינות, דהינו שלפעמים היא מפסדת הנפלים לבדם, שמפלת אותם על-ידי שייצאו בלא עתם, ולפעמים גם האשה הרה בעצמה נזוקת על-ידי-זה ונסתלקה; כמורכב בבחינות הנ"ל, הינו שלפעמים נפסדין האנשים בעצמן, שנתפרסמו קדם זמנם, שהם בחינת נפלים, אבל עדין לא נסתלק הדרך חכמה בעצמו, רק הנפלים לבד, ויכולין אחרים להתעבר שם בבחינת הריון הנ"ל, כמו במשל אשה הרה

כנ"ל, ולפעמים נפסד גם הדרך חכמה בעצמו, באפן שאפלו איש אחר אינו יכול לכנס לשם בבחינת הריון, לגלות ולהוציא זה הדרך לעולם, שזה בחינת מיתת האשה הרה כנ"ל. ולפי הפגם, כן הענש, כמו שמפרש בתורה: אם לא יהיה אסון – באשה, ענש יענש – במקומו, הינו עניות, שנעשה כשאין הפגם גדול כל-כך כנ"ל. ואם יהיה אסון – באשה, שגרמו להפסיד גם הדרך בעצמו כנ"ל, אזי: ונתת נפש תחת נפש, הינו מיתה כנ"ל. ה' יצילנו. (לקוטי מוהר"ן ב' – סימן כ')

חמשה בקר ישלם תחת השור

(שמות כא, לו)

עקר הגנבה והרמאות דספרא אחרא, הוא מה שהבעל דבר גונב לב האדם עד שמכניס מחלקת על הצדיק האמת, שמזה עקר אריכת הגלות, ועל ידי זה יכולה הספרא אחרא להתגבר ולינק מהעשירות דקדשה שהוא גבה מאד בשרשו, עד שהוא מבחינה אחת עם נפשות ישראל. וכשספרא אחרא מתגברת, אזי לוקחים לעצמם כל העשירות והשפע של ישראל שהוא בחינת שם, ובחינת דלת כמבאר בפנים, והכל נמשך רק בכח הצדיק הגדול שהוא בחינת יוסף בחינת שור, והוא בחינת קוצא דאות דלת. ועל כן הוא בחינת הא בחינת חמשה כמבאר בפנים. ולפעמים נוגע פגם המחלקת שעל הצדיק רק אל העשירות של ישראל, ולפעמים נוגע הפגם גם אל הצדיק בעצמו, ויש בזה כמה בחינות כמבאר בפנים. וזה בחינת הפגם של המחלקת שחלקו השכמים על יוסף, עד שגשתלשל מזה עשרה ריוני מלכות כמו שאמרו רבותינו ז"ל, שנהרגו על-ידי זה צדיקים וקדושים כאלו, אבל באמת כל מה שמתגברת הספרא אחרא בגניבתם וערמתם יותר ויותר, אזי כשמתגבר אמתת קדשת האמת כנגדם, אזי מכרחים להתזיר הכל כל ניצוצות הקדושות שבלעו, אף גם מכרחים להקיא ולהוציא עצמות חיותם מפשו. וזה בחינת מה שהגנב פשנמצא הגנבה בידו, אזי משלם כפל. ואם טבח או מכר, אזי חמשה בקר ישלם תחת השור וארבעה צאן תחת השעה, כי כל מה שהתגברו ביותר, עד שנוגע

חֲמוּשָׁה בְּקֶרֶן יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע

צֵאן תַּחַת הַשֶּׁה

(שמות כא, לו)

עקר הבחירה של האדם הוא בענין האמת והשקר. כי אמת הוא עצם הקדשה והטוב, ושקר הוא לבחר הטמאה והספרא-אחרא והרע. וצריך האדם לבחר בטוב ולמאס ברע, הינו לקרב האמת ולרחק השקר. והנה השקר והספרא-אחרא הם הכל נדף, אין בהם שום ממשות כלל, מאחר שהם שקר ומלי דכדיבי [מילות כזב]; וזה בחינת "כי כל אלהי העמים אלילים" אלילים ממש. אך אף-על-פי-כן בשביל כח הבחירה נתן כח להשקר, עד שיוכל להטעות את האדם ולומר עליו שהוא אמת, וכמבאר במקום אחר, שבשחזורין השקר שתי פעמים, נעשה אצלו אמת וכו'. ולא די שהאדם יכול להטעות את עצמו, עד שיוכל להטעות גם אחרים בשקריו ובגנבת ערמותיו; ולא די בזה, עד שבכביכול יכול להמשיך הסתרה בזאת כאלו גם השם יתברך מסכים עמו, בבחינת "גנבא אמחתרתא, רחמנא קרי" וגנב במחתרת, מתפלל לה'; כי השם יתברך נתן כח להבחירה כל-כף, שעקרה על-ידי השקר כנ"ל, עד שיש כח להשקר שהוא בחינת גנבה להעלים האמת כל-כף, עד שיהיה נדמה לכאורה כאלו העלים האמת גם למעלה בבכיכול. וזה שאמרו רבותינו ז"ל על הגנב, שעשה עין של מעלה כאלו אינו רואה, עשה ממש בבכיכול כנ"ל. וזה שמצינו גבי עשו, שרצה להטעות את אביו ברמאותיו ושקריו עד שימשיך עליו את הברכות מלמעלה, עד שיעקב הכרח לילך עמו במרמה גדולה, עד שחטף הברכות ממנו, וגם אף-על-פי-כן התגבר עשו ואמר: "ברכני גם אני אבי", עד שברכו "ועל הרבך תחיה", שעל-ידי-זה מתארך הגלות כל-כף בידוע. וזה בחינת 'חמר הגנב מהגזלן', כי הגזלן אינו מעלים על-כף-פנים האמת כל-כף בערמותיו ושקריו, רק הוא בא וגזל את חברו בזרוע ובאנס; והגנב בא בערמה ובמרמה כל-כף, עד שמעלים האמת יותר ויותר, בבכיכול כאלו עשה עין של מעלה וכו' כנ"ל. ועל-כן הגנב משלם כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כמו שאמרו רבותינו ז"ל. כי בודאי "ואתה מרום לעולם ה'", כי אף-על-פי שנתן כח להשקר להתגבר כל-כף, אף-על-פי-כן יד הקדשה והאמת תמיד על העליונה, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החשך. ותכף פשמושך האדם עצמו להאמת לאמתו, אזי מאיר עליו אור השם יתברך, שהוא בבכיכול עצם האמת; ואז לא די שזוכה לצאת מהחשך והשקר, אף גם הוא זוכה להוציא מהם כל הטוב שהיה כבוש אצלם מכבר; וכל מה שהשקר והחשך מתגברים

הפגם ביותר, אזי מכרחים להוציא חיותם מקרבם עוד יותר ויותר. וזה מרמז בדברי רבותינו ז"ל שאמרו על פסוק תחת הנחשת אביא זהב, תחת הברזל כסף, תחת העצים נחשת, תחת האבנים ברזל, שזה בחינת כלל העשירות שכלול מזהב וכסף ונחשת וברזל, והכל יכרחו העובדי פוכבים ומזלות להחזיר לישראל בכפלי כפלים, בבחינת תחת הנחשת אביא זהב וכו' כנ"ל, שזה בחינת ארבע צאן תחת הששה כנ"ל. ואמרו רבותינו ז"ל על זה, אזי להם להעכו"ם (להעובדי פוכבים ומזלות), כי תחת נחשת יביאו זהב וכו', אכל תחת רבי עקיבא וחבריו וכו' מה יביאו. הינו כי כל הנ"ל לא יספיק להם, רק נגד הפגם שפגמו בהעשירות, אכל מה שהתגברו עוד ביותר עד שנגעו בנקדת הצדיק בעצמו, במה אפשר להם לתקן זאת, כי על זה לא יספיק להם שום דבר, עד שיצטרכו להוציא כל עצמות חיותם מבטנם וקרבם, וכל מקום שגמץא בהם עוד איזה ניצוץ הקדוש, הכל יצטרכו להחזיר בעד מה שפגמו בקדשת הצדיק שהוא שרש הכל, שזה בחינת חמשה בקר תחת השור. (עיינ פנים לקוטי הלכות - הלכות גניבה ה' - אות י"ג י"ט כ' לפי אוצר היראה - צדיק - ר"ם)

חֲמוּשָׁה בְּקֶרֶן יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע

צֵאן תַּחַת הַשֶּׁה

(שמות כא, לו)

כי שור ושה בחינת יעקב ויוסף, והכשבים הפריד יעקב בחינת שה פזורה ישראל ואתנה צאני צאן מרעיתי וכו', יוסף 'בכור שורו הדר לו', בחינת הצדיק האמת שמאיר האמת בכנסת ישראל שנקראים על שם יעקב. וכשמתגבר הבעל דבר על עצם הנקדה שיש בכל אחד מישראל מצד שהוא מזרע ישראל, ועוד יותר חס ושלום בשרוצה להתגבר ולגנב ממנו נקדת הצדיק בחינת יוסף המשרש בו, ורוצה לעקרו לגמרי בבחינת וטבחו או מקרו, כי יש שטובחו לגמרי שמביאו לידי פריקת על לגמרי חס ושלום שזה בחינת טביחה ושהיטה לגמרי, ויש שאינו מסיתו לפרק על לגמרי רק שמסיתו שכל עבודתו יהיה בשביל ממון שזה בחינת 'ומכרו' שמוכר קדשתו בשביל ממון, אכל בכח הצדיקי אמת סוף כל סוף מתגברים כנגדו עד שמוציאים ממנו הטוב בכפלי כפלים בבחינת ד' וה' כי כל מה שמתגבר יותר בשקריו וגנבתו מוציאים ממנו הקדשה אחר-כך יותר ויותר כנ"ל בבחינת עת אשר שלט וכו'. (לקוטי הלכות - הלכות גניבה ה' - י"ב)

תורה ועושיין מכל עסקיהם תורה. וכזה אנו רואים שפכל הדברים שבעולם יש אלקות שהוא התורה. והוא שהזכירה התורה רב דברים שבעולם בפרטיות שהם על שור על חמור על שיה על שלמה וכו' והשאר כללה בכלל בתחלה ובסוף, כמו שכתוב: "על כל דבר פשע וכו' אשר יאמר כי הוא זה וכו'" (כמו שלמדו רבותינו ז"ל כלל ופרט וכלל ממקרא זה) ועל כלם סימה: "עד האלקים יבא דבר שניהם". לידע ולהודיע ולהודיע שפכל הדברים שבעולם, בכלם מלבש ונעלם אלקותו יתברך וצריך הכל להעלות 'עד האלקים', שהם הדינים שנקראים על שם זה אלקים, מחמת שהם פוסקין דין תורה ומגלין האלקות והתורה שפכל דבר. (לקוטי הלכות - הלכות דינים ד' - ג')

ביותר להחשיף עליו, חס ושלום הוא מוציא מהם הטוב שכבוש בתוכם יותר ויותר על ידי שמתגבר ביותר להמשיך על עצמו אור האמת, שזה בחינת תשלומי כפל שמשלם הנגב בשנמצא הנגבה בידו. ואם התגבר ביותר עד שכבר טבחו או מכרו אזי משלם ארבעה וחמשה כנ"ל, שזה בחינת מה שזכה יעקב אבינו, עליו השלום, על ידי האמת והתמימות שלו להוציא מיד עשו הפכורה ומיד לבן הוציא כל זונגיו ושנים עשר שבטיה ועשירות גדול, והכל על ידי גדל האמת, שעל ידי זה לא די שהשקר אינו יכול להחשיף עליו, חס ושלום, אף גם האמת מאיר לו כל כך עד שמוציא מהם כל הטוב שהיה כבוש אצלם מכבר כנ"ל. (לקוטי הלכות - הלכות גניבה ה' - אותיות ט' י' י"א לפי אוצר היראה - אמת - ע"ז)

אם כסף תלוה את עמי

(שמות כב, כד)

כמו שהשם יתברך היה מקים עולמו בחדס בתורת הלואה ונמילת חסד מיום הבריאה עד יום מתן תורה, וגם עכשו בעת שעוברין על רצונו חס ושלום היה ראוי שיחזר העולם לתהו ובהו, ואז מתקיימין רק בחסדו בבחינת הלואה, שהשם יתברך מרחיב לו זמן עד שישוב וישלם את חובותיו מה שנתחייב האדם על ידי עוונותיו. נמצא שהשם יתברך מקים מצות נמילת חסד והלואה חן הרבה מאד בכל שעה, וכמו כן אנו חייבים להתדבק במדותיו לרחם על העניים ולהלוות להם ולבלי להיות לו פגושה, כמו שהשם יתברך אינו נוגש אותנו, ומאריך לנו זמן אחר זמן זמנים טובא, עד שנסלק לו מעט מעט עד שנסלק את הכל. (לקוטי הלכות - הלכות העושה שליח לגבות חוב ב' - אות כ"ב לפי אוצר היראה - צדקה - ס"ח)

אם כסף תלוה את עמי

(שמות כב, כד)

יש ימי טוב וימי רע, שזה בחינת: "ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה", הינו שצריך לעין ולראות ולהסתכל היטב, ואז ימצא טוב גם בימי הרע בעצמן, כי מלא כל הארץ כבודו, ואפלו בכל לשונות העב"ם מלבש בהם אותיות התורה, שהם בחינת ימי טוב, רק מחמת שהימירע חופין עליהם, על כן אין נראין כלל. אבל מי שזוכה לשפר את יצרו בשלמות, או שמקשר על כל פנים לצדיק כזה שזכה לכף את יצרו בשלמות, על ידי זה זוכה שיוכל למצא אותיות התורה המלבשים בכל הלשונות, שזה בחינת שמוצא הימי טוב המלבשים בתוך הימירע בעצמן. ואז בודאי לא יחסר לו

שנים ישלם

(שמות כב, ג)

כשהאמת מאיר ומבטל החשך, אזי נמשך על הקדשה בחינת כפל, כי לא די שהאדם בעצמו יוצא מתוך חשכת אפלתו על ידי אור האמת, אף גם הוא עושה פתח גם לאחר להוציא מהשך לאור ולהחזירו בתשובה. וזה בחינת מה שהנגב משלם כפל. (שם בלקוטי הלכות - הלכות גניבה ה' - אות ב' לפי אוצר היראה - אמת - ע"א, ע"ז, ע"ט)

עד האלקים

(שמות כב, ח)

וזה בחינת מה שנקרא הדין הכשר "אלקים". כמו שכתוב כמה פעמים בתורה: "עד האלקים יבא דבר שניהם" וכיוצא בזה בכמה מקומות. כי הדין שדין דין אמת וכל דבריו באמת מתלבש בו אור ה' יתברך בעצמו, כפי יכול, וכמבאר היטב במאמר "תהמת יבסימו" (לקוטי מוהר"ן א' - סימן ט'). ועל כן הדין בעצמו נקרא "אלקים", כי נתלבש בו אור ה' יתברך, כפי יכול, על ידי האמת שהוא אורו יתברך בעצמו, כפי יכול. (לקוטי הלכות - הלכות דינים ב' - ו')

על כל דבר פשע

(שמות כב, ח)

וזה שדקדקה התורה: "על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלקים יבא דבר שניהם וכו'". הינו שהתורה מגלה לנו ומודעת לנו בכלל ופרט, וחזר וכלל, שפכל הדברים שבעולם יש בו חיות אלקותו המחיה ומקים את הדבר, וזה עקר הדין תורה, כדי לחזר ולהביא כל הדברים שביניהם עד האלקים, שהם הדינים שפוסקין על כל העסקים שביניהם דין

לא תהיה לו פגשה

(שמות כב, כד)

ישראל הם רחוקים בשרשם לגמרי מתאנות ממון, שהוא בחינת עבודה זרה, אנפין חשוכין [פנים חשוכות], בחינת מיתה, כי הם כלולים בשבעים נפש של בית יעקב, ומקשרים בשבעים אנפין נהירין [פנים מאירות], שהם בחינת ההפך מתאנות ממון. ועל-כן ישראל הם רחוקים מהלואות וחובות בשרשם, כמו שכתוב: "והלויית גוים רבים ואתה לא תלוגה", "והעבבת גוים רבים ואתה לא תעבט", כי חובות והלואות הם עקר תאנות ממון, שהוא עבודה זרה שנקראת חובה, וכל המתדבקין בה הם בעלי-חובות תמיד, כי תאנות ממון הוא מחמת שאין לו אמונה ובטחון חזק בהשם יתברך שיכול להזמין לו פרנסתו בסבה קלה בלי יגיעות, ומחמת זה הוא רץ אחר פרנסתו תמיד ביגיעות רבות וכו', והוא מלא עצבות ודאגה ומרה-שחרה, ומרבה ללוות ממון מאחרים. וכל זה נמשך מבחינת זמן, כי השם יתברך הוא למעלה מן הזמן, וקדש-א-בריד-הוא ואורייתא וישראל בלא חד, ועל-כן ישראל הם גם-כן למעלה מהזמן. וכל עבודת ישראל בזה העולם הנשמי, שהוא בבחינת זמן ומקום, הכל הוא רק שיזכו להעלות ולקשר בחינת הזמן והמקום לבחינת למעלה מהזמן והמקום, ולכלל אחר הבריאה בקדם הבריאה, ועקר פגם וחסרון הבטחון נמשך מבחינת הזמן והמקום, כי באמת השם יתברך משפיע שפעו הטוב תמיד בלי הפסק רגע, רק כשהשפע באה לזה העולם, מכרחת להתלבש בבחינת מקום וזמן. ועל-כן אין השפע והפרנסה נמשכת כי אם במקום וזמן ידוע, כנראה בחוש, שיש זמן שהאדם מרויח וכן להפך; וכן במקום, שבמקום זה מרויחין ובמקום אחר להפך. ומחמת זה עקר דאגת הפרנסה, מחמת שלפעמים נתעכב שפע פרנסתו מסבת הזמן והמקום, על-כן הוא דואג מה יאכל למחר (עיין עוד 'בטחון', אות ד). וכל מה שדואג ביותר ורץ אחר פרנסתו ומתנגע ביותר, אזי נאחז ונתקשר ביותר בבחינת זמן ומקום, ונתרחק ביותר מבחינת שרש הפרנסה, שנמשכת מבחינת למעלה מהזמן והמקום, ואזי פרנסתו ברחק יותר, כי כל הדוחק את השעה, השעה דוחקתו, כמבאר בפנים. נמצא שעקר פגם תאנות ממון ודאגת פרנסה הוא רק מבחינת מקום וזמן. ועל-כן עקר פגם תאנות ממון ביותר הוא כשבא על-ידי-זה לידי חובות והלואות כנ"ל, כי כל החובות והלואות הם אהוים ביותר בבחינת זמן, כי מסתמא אין אדם לזה מחברו לפרע לו בזה הרגע תכף, כי סתם הלואה הוא, שלזה היום לפרע לו למחר או אחר זמן, אבל למעלה מהזמן איך שיה

פרנסתו, כי יהיה נמשך לו שפע טובה וברכה על-ידי אותיות התורה שמברר ובונה מכל דבר, כי התורה היא מקור הברכה והשפע. אך מי שאינו זוכה לזה, כי הימיררע מתנגדין ומעלימין ממנו הטוב המלבש בהם, על-ידי-זה אינו יכול למצא אותיות התורה המלבשים בהמשא-ומתן והעסקים שלו, ואזי יורדת השפע בצמצום גדול, ועל-ידי-זה מכרח לבוא לידי הלואות. כי כל הלואה נמשכת על-ידי שיש ימי-טוב וימיררע, כי רב ההלואות הוא מחמת חסרון פרנסה, שאין לו עתה ומצפה שיהיה לו לאחר זמן, פי חושב שעתה הזמן אצלו בבחינת ימיררע, וכמרגל לשון זה בפי העולם לומר כך בכל פעם, ועל-כן הוא לזה מחברו עתה, שימתין לו עד שיעברו הימיררע ואז יוכל לסלק לו. ועל-כן באמת כיון שבא לידי הלואות, קשה לו מאד שיעצא מהם, ועל-פירב אינו מסלק בזמנו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: הלואי שיפרע בזמנו הלואי ודאי, כי מאחר שאינו מאמין בשלמות, שגם בימיררע בעצמו יש טוב, איך ישיג הימיררע טוב? כי באמת הימיררע טוב וימיררע הם בכל יום בעצמו גם-כן, רק כל אחד כפי מה שמתגבר על יצרו להגביר הטוב על הרע, בן נמשך עליו בחינת ימיררע טוב, ולהפך להפך, חס ושלום. והעקר, שצריך להסתכל היטב ולהאמין שגם בהרע בעצמו, בחינת הימיררע, גם שם יש טוב, כי מלא כל הארץ כבודו כנ"ל, ואז בודאי יוכל להשיג פרנסתו דבר יום ביומו, ולא יצטרך לבוא לידי הלואות וחובות; אבל זה שנפל להלואות על-ידי-זה שאינו יכול למצא הימיררע טוב בתוך הימיררע, אז בודאי קשה לו לצאת מהחובות, כי הרע מתגבר בכל פעם ביותר, מאחר שאינו משתדל ומסתכל למצא הטוב שבתוך הימיררע בעצמו, ועל-ידי-זה מתגבר הרע ביותר, ועל-כן באמת צריכין לזהר מאד מלהיות בעל-חוב. בפרט מי שבבר הטא ופגם ולא כבש את יצרו, והגביר הרע על הטוב, ועתה רוצה לשוב אל השם יתברך; ועקר התשובה הוא על-ידי שמוצא הטוב שבתוך הרע בעצמו ומאמין בעצמו שעדין יש בו טוב ויש לו תקנה לשוב, בבחינת "ובקשתם משם את ה' אלקיך", משם דיקא, מכל המקומות שגדח שם בין העבויים. על-כן מי שרוצה להיות בעל-תשובה, צריך בודאי לזהר מלהיות בעל-חוב. ועל-כן מכנה הכתוב כל רשעת הרשע בשם "לוה רשע וכו'", כי עקר הרשעות נמשך מהתגברות הימיררע על ימיררע טוב, שמשם כל ההלואות ועכוב הסלוק. ועל-כן הזהיר הכתוב: "אם כסף תלוה וכו', לא תהיה לו פגשה וכו'", כי צריכין לרחם על העני להוציאו מכלל בעל חוב. (לקוטי הלכות - הלכות הלואה ה' - אותיות א' ב' לפי אוצר היראה - ממון ופרנסה - פ"ה)

הדעת בכל פעם יותר, ועל-ידי זה מתגבר חס ושלום שליטת הכבוד ביותר, ומתגבר על ידי זה העניויות ביותר, ונחלש הדעת עוד יותר וכו'. וזהו שעל פי רב העניינים הם בכעס, כי הפעם הוא בחינת כבוד פועם שהוא בחינת עניות, וזה שאמרו רבותינו ז"ל ב"ת עניא עניותא אזיל" (העניות הולכת אחר העני), כי בן חוזר חלילה כנ"ל. ועל כן זה שמרחם על העני ומשפיע לו פרנסה, הוא מחיה נפשו ממש ומרחיב דעתו, ועל ידי זה מתגבר הדעת על הכבוד, וכל מה שנכנע הכבוד מתגבר הדעת ביותר, עד שעל-ידי זה יכול להתבטל העניות לגמרי. וזה בחינת מצות גמילות חסדים שגדולה מן הצדקה, כי גמילות חסדים היא שמלווה לו איזה סף הגון שיוכל לעשות בו איזה עסק להרויח פרנסתו מיגיע כפו, ועל-ידי זה שמחזיק בו ומרחיב דעתו במה שמלווה לו, על ידי זה נכנע הכבוד, ואז נתגדל המח ביותר, ואז נכנע הכבוד ביותר וכן חוזר חלילה למוב, עד שיוכל על-ידי זה לבטל העניות לגמרי. וזה שהזהירה התורה הקדושה על המלווה שלא יהיה לו בנושה, בכדי שלא להחליש דעתו, ולא יהיה בבחינת עבד לזה וכו'. שזה בחינת התגברות הכבוד בחינת תכבוד העבודה, רק להתנהג עמו כאלו לא לזה ממנו כלל ולא יהיה לו בנושה, כדי להצילו מבחינת עבדות ולהכניע בחינת הכבוד כדי לבטל העניות מישראל, כי על ידי זה יוכל הלווה לזכות להרחיב ידו, ולפרע להמלווה את חובו ולהנצל מן העניות לגמרי כנ"ל. (לקוטי הלכות – הלכות פסח ו' לפי אוצר היראה – צדקה – י"ט)

כי תראה חמור שנאדך

(שמות כג, ה)

... ודרשו רבותינו ז"ל: שנאדך, שעבר עברה וכו'. וזהו: ריבן תחת משאו, שקשה להגביהו ולהעלותו מגדל המשאוי שמנח עליו שהוא בחינת משאוי העונות בחינת כמשא כבוד יכבדו וכו'. ועל-כן יכול להיות שיעלה על דעתך לחדל מעוב לו בחינת וחדלת מעוב לו, כי ידמה לך שקשה להעלותו מגדל המשאוי שעליו, אבל ה' יתברך רחום וחנון ורחמיו רבים מאד, על-כן הזהיר ברחמיו עוב תעוב עמו, שאפלו נפש פזאת צריכין לעוב ולעזר להשתדל בכל כחו להגביהו ולהעלותו, כי יש להצדיק כח כזה. וזהו עמו' דיקא, כמו שדרשו רבותינו ז"ל: יכול אפלו ישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה וכו'? תלמוד לומר: עמו', הינו כי בודאי מצוה גדולה להשפל עמו ולעזר לו גם-כן להעלות ולחדש נפשו, אבל כל זה עמו, דהינו כשהוא בעצמו רוצה גם-כן לעסק בזה לרחם על עצמו להשתדל בתקנת נפשו לסלק המשאוי הגדולה שעליו רק שאי אפשר לו בעצמו והוא מצפה

הלוואה, כי אין שום דבר שיעכב השפע ששופע תמיד. ועל-כן ישראל, שהם בבחינת למעלה מהזמן, הם רחוקים לגמרי בשרשם מחובות והלוואות; רק לפעמים, בשבא אחד לידי הלוואה, בפרט בתקף הגלות, שאמות העולם נוטלין השפע וישראל נוזנין מתמצית, על-כן מברח אחד לבוא לפעמים לידי הלוואה. על-כן הזהירה התורה: "לא תהיה לו כנשה", שאם יודע שאין לו לפרעו אסור לנגשו, כי מאחר שמאמינים בהשם יתברך שהוא למעלה מהזמן, והשפע מאתו יתברך לבד, נמצא שהשפע שתבוא לאחר זמן כבר היא מוכנת ונמשכת גם עכשו, רק שצריכין להמתין עדין עד שתבוא בעתה, כמו שכתוב: "ואתה נותן להם את אכלם בעתו", על-כן מה שהוא מלווה לחברו אין זה הלוואה כלל, רק כמו חלוף, שמחליף השפעתו שתבוא בטה לאחר זמן עם שפעו של המלווה שנמשכה לו כבר, ועל-כן אין נקרא לזה ובעל-חוב כלל, ועל-כן אסור לנגשו, כי צריכין לרחם עליו להעלותו מבחינת לזה ובעל-חוב, שזה אינו שיף לברי-ישראל כלל כנ"ל. וזה בחינת חמר אסור רבית, כי כשנוטל שכר בעד זמן המתנת מעותיו, בזה עוקר ומפריד חס ושלום ההשפעה משרשה, שהוא בבחינת למעלה מהזמן, שזה עקר פגם העבודה וזה של תאות ממון, שתולה הכל בזמן, ואינו מאמין חס ושלום שהשפע יורד מלמעלה בבחינת למעלה מהזמן, כי אם הוא מאמין בזה, שוב אינו נקרא בשם הלוואה כלל. וזה: "אל תקח מאתו נשף ותרבית וחי אחיך עמך", כי צריכין לשבר תאות ממון, שהוא בחינת הלוואה, בחינת רבית, בחינת עבודה זרה, חישה, מיתה; רק להאמין בהשם יתברך, שכל השפע מאתו יתברך, ומה שהיה יכול להרויח בממון זה שמלווה לחברו, זמין לו השם יתברך בכפלים במקום אחר, כי "מלווה ה' חונן דל וכו'", ואמונה הוא אור הפנים, בחינת חיים. וזה: "וחי אחיך עמך", וחי דיקא. (לקוטי הלכות – הלכות רבית ג' לפי אוצר היראה – ממון ופרנסה – מ"ו)

לא תהיה לו כנשה

(שמות כב, כד)

עקר העניות ויגיעות וטרדת הפרנסה נמשך מבחינת התגברות הכבוד על המח על ידי פגם תאות אכילה, שעל ידי זה הכבוד נוזן תחלה, ואז נוטלין כל השפע האמות שאחיותם בכבוד וישראל שאחיותם במח חסרים פרנסה והם בעניות וברחקות, שזה בחינת מה שעל ידי אכילת עץ הדעת נגזר בעצבון תאכלנה וכו', ועל כן העניות מעביר על דעת קונו כמו שאמרו רבותינו ז"ל, כי העניות בא מהתגברות הכבוד על המח וחדעת, וכל מה שמתגבר יותר העניות, נחלש

למי שיעזר לו לזה אזי מצוה גדולה לעזר לו בכל כחו להטפל עמו להעלותו, כי יש בזה לחדש נפשו גם-כן אם הוא בעצמו יש לו איזה רצון אמתי לזה לעסק בתקון נפשו, אבל אם רוצה לסלק עצמו לגמרי ואינו רוצה להשתדל בתקון נפשו כלל, רק רוצה שהצדיק בעצמו יעשה הכל עבורו והוא לא יעשה כלל ולא ישתדל בזה כלל, אזי בודאי אין הצדיק צריך לעסק עמו, כי אי אפשר לעזר לו בפשאינו רוצה לעסק בעצמו בתקונו כלל, וכמו שאמר אדוננו מורנו ורבנו ז"ל לאחד: אתה בלעדי אינך יכול לעשות כלל (דהיננו לתקן נפשו בעצמו) אבל גם אני בלעדי איני יכול לעשות דבר, הינו שאם אתה לא תעשה כלל בודאי אי אפשר לי לעשות עבורך הכל, כי האדם הוא בעל בחירה ואי אפשר להעלותו כי אם בשיש לו איזה התעוררות מעצמו וזהו: יכול אפלו ישוב לו וכו'? תלמוד לומר: עמו וכו'. (לקוטי הלכות - הלכות אבידה ומציאה ג' - ט"ו)

עליו חס ושלום המשאוי של עון ואין בו דעת חס ושלום אזי פרנסתו באה לו בכבוד גדול וביגיעה גדולה מאד, בבחינת: שמו העם ולקטו - בשטותא, אזי וטחנו ברחים או דכו במדכה, שזה בחינת כבודות הפרנסה למי שלא גרש הרוח שטות, כמובא בזוהר הקדוש שמרמוז על כבודות הפרנסה למי שאין בו דעת...

נמצא שעקר כבודת ועל הפרנסה הוא מחמת כבודת המשאוי של עונות. וזהו בחינת כי תראה חמור שנאף רבין תחת משאו שכבוד עליו המשאוי של ממונו ופרנסתו ויש לו יסורים וכבודות גדול וזה נמשך רק ממשאוי הכבוד של עונות, וזהו בחינת שנאף כי אין שונא אלא זה שעבר עברה כמו שפרשו רבותינו ז"ל. והזהירה התורה לבלי לחדל מעזב לו רק צריכין לעזב מלב מה שעשה ולעזר לו... (לקוטי הלכות - הלכות פריקה ומעינה ב' - באמצע)

כי תראה חמור שנאף רבין תחת משאו ותדלת מעזב לו עזב תעזב עמו

(שמות כג, ה)

וזה מרמז במצוה הנ"ל כי שונא פרשו רבותינו ז"ל שזהו מי שראה אותו שעבר עברה וזהו בחינת רבין תחת משאו כי מתגבר עליו כבוד המשאוי שהוא המשאוי של עון ומחמת זה הוא רובין תחת משאו כי אי אפשר לו לשא כלל משאוי כזו. וזהו כי תראה חמור שנאף רבין וכו' כי התגברות העון הוא בבחינת החמור ורוח הבהמיות כי בשמתגבר חס ושלום המשאוי של עון אזי אינו נקרא בשם אדם כי עקר האדם הוא הדעת רק הוא בחינת חיה בדמות אדם כמבאר במאמר "כי מרחמם ינהגם" (לקוטי מוהר"ן ב' - סימן ז') עין שם. והזהירה התורה על כל אחד שיראה את חברו שהתגבר עליו חס ושלום המשאוי של עון כי רק זה נקרא משאוי כנ"ל, אזי אסור לו להעלים עין רק מטל עליו לרחם על חברו ולעזר לו לקיים עזב תעזב עמו כי זה מטל על כל אחד מישראל לרחם על חברו ברחמנות האמתית הגדול מכל מיני רחמנות דהינו לעזר לו לפרק מעליו המשאוי הכבוד של עון אשר אי אפשר לו לשא כלל משאוי כבוד כזו. כי כל אחד מחיב להשתדל להשיג על חברו לדבר עמו ביראת שמים להוציאו מהמשאוי הכבוד של עונות שהוא כבוד מכל המשאות שזה עקר הרחמנות, וזהו עזב תעזב עמו... ומי שזוכה לצאת ממשאוי הכבוד של עונות וזוכה לדעת, כמו כן פרנסתו מעופפת לו בנקל כי משם עקר הפרנסה. וכן להפך חס ושלום מי שמתגבר

ושם אלהים אחרים

(שמות כג, יג)

השפיע של ישראל יורדת דרך הקדשה, מחמת שמאמינים בהשם יתברך ובומתים בו לבד, ומכונים דעתם ועיניהם רק אליו יתברך לבד, בלי שום נטייה לצד אחר, חס ושלום. וכמו-כן הוא יתברך משיג עלינו בהשגחה שלמה, ואין להקלפה שום יניקה מהשפעתנו. אבל העפ"ם והרשעים הכופרים אינם מאמינים בהשגחת השם יתברך בשלמות, כי אינם מצמצמין עיני דעתם להשם יתברך לבד, ונתפזר הראות שלהם לצדדין, מחמת שהולכין אחר דעתם החסרה האנושית, ואי אפשר להם להשיג אף השם יתברך, שהוא מרום ומנשא כל-כף, ושיגח בהשגחתו הפרטית על כל השפלים, ועל-ידי-זה כופרים בכל התורה בלה, רחמנא לצלן, ומזה באין כל הכפירות וכל העבודות זרות שבדורות הקודמין, וכמו-כן כל הטעויות של הכופרים שבדורות הללו, וכל זה מחמת שבדעת האדם אי אפשר להשיגו יתברך, רק על-ידי אמונה. וזה עקר שלמות הדעת, לידע שאי אפשר להבין ולהשיג כלל דרכיו והנהגותיו יתברך, ולסמוך רק על האמונה שמסרו לנו אבותינו ורבותינו הקדושים ששברו את גופם לגמרי, עד שנגלה אליהם השם יתברך, והשיגו את אמונתנו השלמה על-פי נבואה ורוח-הקדש, ולא בדעת האנושי החסרה. והעפ"ם והכופרים הנ"ל, מחמת שאין להם אמונה, ואינם מכונים ומצמצמין דעתם להבין ולהשכיל שאי אפשר להבין דרכיו והנהגותיו יתברך, על-ידי-זה אינם יכולים להגיע בעיני דעתם אליו יתברך בעצמו באמת, רק הראות שלהם נתפזר לצדדין, כמו ממש מי שרוצה לראות

דבר מרחוק, ואינו מכון ומצמצם עיניו לאותו הדבר, רק מסתכל מן הצד, שעל-ידי-זה מתפזר הראות ואינו יכול לראות ולהביא אותו הדבר לעיניו; כמו-כן ממש הם מסתכלין מן הצד בדרכי חקירתם על-פי דעת האנושית המשפשת, ועל-ידי-זה אינם יכולים להגיע בעיני דעתם אליו יתברך, אשר דעתו מרום ונשגב מאד מדעתנו ולא מחשבותיו מחשבותינו. ועל-כן גם השם יתברך אין ממשיך עליהם השגחתו השלמה, וכביכול מתפזרת שפע ההשגחה קדם שמיגע אליהם, כי "הביט אל עמל לא תוכל". ועל-כן אף-על-פי שבאמת לאמתו גם כל פרנסת העבו"ם, הכל ממנו יתברך בהשגחתו לבד, אבל הוא יתברך מוסר השפע שלהם להחיצונים, ונזונים דרך השדים והקלפות, והוא מדה כנגד מדה, כמבאר בפנים, ועל-כן אסור להשתתף עמהם, משום "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", כי השפעתם היא טמאה, כי יורדת דרך הטמאה והסמרא-אחרא, שהם בחינת שם אלהים אחרים, כי הם כופרים בהשגחתו השלמה ועושים עקר מהמשא-ומתן והמלאכה, ואומרים פחם ועצם ידם עשה להם וכו', וזהו בחינת עבודה זרה, שם אלהים אחרים. ואנו צריכין להתרחק מדרכיהם בתכלית הרחוק, ולהאמין שכל פרנסתנו הוא בהשגחתו יתברך לבד, וכל המשא-ומתן שאנו עושים הוא רק להמשיך אור ישר ואור חזר כדי לחזק הכלי לקבל השפע. ועל-כן אצלנו אין המשא-ומתן העקר, רק העקר הוא האמונה והבטחון, ולצמצם דעתנו להסתכל רק אליו יתברך ככוון ובישר גדול, שזה הצמצום הוא בחינת שם השם. (לקוטי הלכות - הלכות משא ומתן ד' - אותיות ג' ד' ה' לפי אוצר היראה - ממון ופרנסה - י"א)

ראשית בכורי אדמתך

(שמות כג, יט)

גוף האדם נקרא אדמה. ומכל דבר שהגוף אוכל ונהנה צריך האדם להביא מתחלה הראשית והבכורים להשם יתברך, וזה בחינת כלל המצות הנוהגות באכילת והנאת ישראל, וכן כלל ברפת הנהיגו, וכן מה שאסור להאדם שיאכל קדם שמתפלל, וכן כלל התורה והמצוות נקראים ראשית ובכורים, כי זה כלל התורה, שניביא הראשית והבכורים מאדמתו וגופו להשם יתברך, ושלא יהנה שום הנאה בעולם הזה, כי אם בשביל השם יתברך. ועל-כן כל המעשים טובים של האדם נקראים ראשית ובכורים. אך באמת גם המעשים טובים של האדם צריכין תקון גדול קדם שיהיו ראויים לעלות לפניו יתברך, באופן שיוזכה האדם לתכליתו הנצחי

שהוא השגת אלקות; וזה אי אפשר, כי אם על-ידי הצדיקהאמת הגדול במעלה מאד. וזה בחינת: "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך", כמבאר בפנים. וזה שהזהיר אחר-כך: "לא תבשל גדי בחלב אמו", שזה מרמוז, שלא תרצה לתקן גמר תקון מעשיך הטובים על-ידי הקטן במעלה, בכדי שלא יקלקל אותם יותר. (לקוטי הלכות - הלכות בשר בחלב ה' - אותיות י"ב י"ג ט"ו לפי אוצר היראה - יראה ועבודה - ג"ו)

כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע

(שמות כד, ז)

וזהו החלוק שבין ישראל לעבו"ם. כי בישראל נאמר (דברים ז): כי אתם המעט מכל העמים, שאתם ממעיטין עצמכם כשאני משפיע לכם טובה (כמובא בפרוש רש"י). שכשה' יתברך מאיר עליהם הארת התנוצצות אלקותו יתברך אינם רודפים לחקר אחר חקירות וידיעות וחקמות, רק הם מתחזקים באמונה ורודפים אחריו מיד בבחינת (שיר השירים א): משכני אחריך נרוצה, שתכף כשה' יתברך מתחיל למשכם אליו, אזי תכף הם רצים אחריו. וכמו שפרש רש"י שם: אני שמעתי משלוחיך שאתה רוצה למשכני אליך ואני תכף רצתי אחריך וכו'. ותכף כשישראל מתחילין לרדף אחריו יתברך אזי ה' יתברך עושה עצמו כמו מי שבורח ומסתיר ומעלים עצמו בבחינת (שם ח): ברח דודי וכו', בבחינת (שם ה): פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וכו'. ואחר כך צריכין להתחיל בהדרגה כסדר לרדף אחריו ולבקשו ולעבדו בעבודות ובמעשים טובים בשמחה עד שנוזכה למצאו בהתגלות נפלא יותר ויותר.

וזהו בחינת (שמות כד): כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע — שהקדימו נעשה לנשמע. ולכאורה אי אפשר להבין הדבר כלל איך אפשר לעשות קדם שישמעו. האמת שהתורה שבחה אותם על זה שמגדל תשוקתם לה' יתברך הקדימו נעשה לנשמע כמבאר בדברי רבותינו ז"ל (שבת פח). גדל שבח ישראל בזה. אבל אף-על-פי-כן קשה הדבר מאד איך יציר ענין זה ואיך עולה על הדעת לעשות קדם שישמע. אך באמת בהתורה נופה מבאר הענין היטב, כי מבאר בפסוק שתשובתם היתה כך: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. נמצא שאמרו מה שידבר ה' יעשו וכו'. נמצא שבאמת הם עושין אחר שישמעו דברי ה', כמבאר בפסוק כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. אך לפי זה קשה, אם כן מה מעלתם שהקדימו נעשה לנשמע הלא כבר הקדימו לומר שיעשו מה שידבר ה' כנ"ל.

אך באמת הענין מבאר היטב על פי הנ"ל, כי זה

עקר מעלת קדשת ישראל, דהינו שישראל אמרו שהם אינם רוצים לחקר שום חקירה בטעמי המצוות ובדרכי השגתו והנהגותיו ותברך, רק כל אשר ידבר ה' נעשה מיד תכף בלי שום שאלה וחקירה כלל. ואחר כך ונשמע, כי נשמע לשון הבנה בלב, כמבאר בפרוש רש"י ובדברי רבותינו ז"ל בכמה מקומות, הינו שישראל אמרו שכל אשר ידבר ה' יעשו מיד כפי אשר יצא מפי משה רבנו בלי שום חקירה ושאלה אחר שום טעם כלל. ואחר כך על ידי זה ונשמע, כי על ידי עשיית המצוות באמת בתמימות בשמחה וזכין אחר כך להשיג מה שמשגיגין... (לקוטי הלכות – הלכות נפילת אפיים וקדושה דסידרא ד' – אות י"ג)

ואל אצילי בני ישראל ...

ויאכלו וישתו

(שמות כד, יא)

... לפעמים יכול לבער ביותר חוץ מהמדה לה' יתברך על ידי אכילה ושתיה שזהו בחינת ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. מכלל שהיו ראויים להשתלח בהם יד כמו שפרש רש"י שם. כי ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו שהסתכלו בו בלב גם מתוך אכילה ושתיה ונתלהבו לה' יתברך חוץ מהמדה והסתכלו והציצו חוץ מהנבול בזה שאין להם רשות שזהו בחינת פנים נדב ואביהוא בחינת שתויי זין נכנסו למקדש שהפנים שלהם היה שנתלהבו חוץ מהשעור כמו שכתוב בקרבנותם לפני ה' וימתו. וזהו בחינת פן תאכל ושבעת ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך. כי זה שנתלהבין ובוערין לה' יתברך חוץ מהמדה זה בחינת רום לבב ונסות שעל ידי זה יכולין להכשל לגמרי חס ושלוש ולהתרחק מה' יתברך בחינת ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך. ורב בני אדם נכשלין בזה, כי באמת על פי רב העקר מה שאין האדם מתקרב לה' יתברך ואינו חוזר בתשובה לה' יתברך אף על פי שהמניעה מחמת התנברות תאות הגוף, אבל גם זה הוא מניעה גדולה מלהתקרב לה' יתברך הינו רבוי תבערת הלב לה' יתברך שבוער חוץ מהמדה. כי בודאי אם נתפס איזה אדם שהוא בכלל ישראל שלא נזרקה בו אפיקורסות ומינות, אם נשאל אותו אם הוא חפץ בתשובה לחזר לה' יתברך, בודאי הכל ישיבו פה אחד שרוצים מאד מאד לשוב לה' יתברך ומתנגעים לזה מאד מאד ימים ושנים. וגם אם נשאל אותו אם רוצה לעשות איזה דבר בשביל ה' יתברך כדי לשוב אליו יתברך כגון ללמד דף גמרא או לתן פרוטה לצדקה או לילך לטבל במקוה וכיוצא בזה מדברים המקדשין את האדם, בודאי ישיב בפה

מלא הן כי בודאי אני מרצה לעשות בכפלים מהנ"ל ובלבד שיועיל לי כי אני יודע שכל זה אינו מועיל לי לפי עצם רבוי הפגמים והחטאים שפגמתי נגדו יתברך. ומחמת זה שנדמה לו שכל זה לא יועיל לו, על כן אינו עושה כלל. נמצא שמחמת רבוי תבערת לבבו מחמת שלפי מה שמשער בלבה גדלתו יתברך ואיך פגם נגדו יתברך אשר לפי זה הוא צריך להתקדש בקדשה יתרה מאד מאד ולסלק עצמו לגמרי מהעולם הזה ולהשליך כל תאות עולם הזה אחרי גוו ולהתקדש בכל הקדשות ולהתענות הרבה ולסגף עצמו בכל הסגופים שבעולם וגם כל זה אינו מספיק לו לפי עצם חטאיו. ומחמת שאינו יכול להתגבר על גופו לעשות כל אלה, מחמת זה אינו עושה כלל אפלו מה שיכול, ויש שנפלו כל כך בדעתם עד שאינם יכולים אפלו ללמד דף גמרא או פרק משניות מחמת שיודעים שצריכים לעשות הרבה מאד. ומחמת זה אינם עושים כלל. ועל זה כבר הזהיר אותנו מאד שלמה המלך עליו השלום אל תצדק הרבה ואל תרשע הרבה כי מחמת שרוצה להיות צדיק הרבה כנ"ל על כן הוא רשע הרבה חס ושלוש כנ"ל. כי באמת בודאי היה ראוי שיהיה כך כמו שבוער בלבו כנ"ל ולקדש עצמו בכל הקדשות ולהפך פניו מהעולם הזה לגמרי וכו' וכו' ויותר ויותר. אבל אף על פי כן וכי מאן דלא יכול למעבד כלא מצוה פלגא מצוה נמי לא לעבד נמי שלא יכול לעשות מצוה שלמה, חצי מצוה גם כן לא יעשה?]. וכי מפני שאינו יכול להרויח כל מה שיכולין להרויח בזה העולם אם כן לא ירויח כלל וגם יפסיד חס ושלוש מה שיפסיד רחמנא לצלן, רחמנא לשון, כי בודאי כל מה שיעשה איזה דבר שבקדשה בשביל ה' יתברך אפלו נקדה קטנה בעלמא בודאי לא יאבד לעתיד שום דבר אפלו דבור אחד בתורה או תפלה או פרוטה אחת לצדקה וכיוצא בזה. ולא די שזה לא יאבד בודאי בשום אופן אפלו יהיה מי שיהיה אפלו אם חס ושלוש עבר על כל התורה בלה כמה פעמים, אף על פי כן אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה. וכל מה שפעל ועשה בשביל ה' יתברך דבר גדול ודבר קטן לא יאבד דבר לעתיד. כי אף על פי שכתוב בספרים שמי שהוא רשע הוא מוסף כח בקלפה חס ושלוש על ידי מעשיו הטובים, כבר יש על זה כמה תרוצים. כי אם היה בן בפשיטות כבר אבדה התקוה של כל בעלי תשובה, כי בודאי אי אפשר שישוּב בפעם אחד לה' יתברך. ואם בן מהיכן יתחיל לעשות תשובה כי הלא בהתחלה עדין אינו צדיק ואם בן מהיכן יזכה לשוב ואין להאריך בזה. וגם אם היה חס ושלוש כך כמו שכתוב שם בפשיטות אם בן היו צריכים כל הרשעים להמיר דתם לגמרי חס ושלוש. ואם בן חס

